

Mészáros Judit

A zenei tevékenységek szerepe az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődésében: a hazai és a nemzetközi empirikus kutatások áttekintése

A tanulmány a zenei tevékenységek szerepét vizsgálja az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődésének támogatásában hazai és nemzetközi empirikus kutatások alapján. A korai nyelvi fejlődés meghatározó jelentőségű a későbbi tanulási folyamatok és az iskolai sikeresség szempontjából, ezért kiemelten fontos azoknak a pedagógiai módszereknek a feltárása, amelyek hatékonyan segítik a gyermekek nyelvi készségeinek a fejlődését. Az áttekintés bemutatja az óvodáskori zenei nevelés sajátosságait, valamint a beszéd- és a szókincsfejlődés főbb jellemzőit. Rávilágít arra, hogy az éneklés, a mondókázás, a ritmusjátékok és a mozgással kísért zenei tevékenységek miként járulhatnak hozzá az új szavak elsajátításához, a fonológiai tudatosság fejlődéséhez, a beszédészlelés javulásához és a nyelvi struktúrák rögzüléséhez. A tanulmány áttekinti a témához kapcsolódó főbb hazai és nemzetközi empirikus kutatások eredményeit. Az elemzett vizsgálatok alapján a zenei élmények kedvezően befolyásolhatják a szókincsbővülést, a kommunikációs készségek fejlődését és az olvasás-írás elsajátítását megalapozó nyelvi képességeket. A nemzetközi kutatások elsősorban a fonológiai tudatosság, a fonémafeldolgozás és a kommunikációs készségek fejlődését emelik ki, míg a hazai eredmények a beszédhanghallás, a relációs szókincs és az iskolai bevalást támogató készségek fejlődését hangsúlyozzák. Az eredmények szerint a ritmusra, a dallamra és az ismétlődésre épülő zenei tevékenységek hatékony fejlesztő közeget biztosítanak az óvodáskorú gyermekek számára. Az elemzés rámutat a zenei élmények tudatos és rendszeres beépítésének a jelentőségére az óvodai nevelés gyakorlatában. A zenei nevelés nem csupán művészeti tevékenységként értelmezhető, hanem a nyelvi fejlődés támogatásának hatékony pedagógiai eszközeként is. A feltárt eredmények ugyanakkor arra is felhívják a figyelmet, hogy további hazai empirikus és longitudinális kutatások szükségesek a zenei tevékenységek hosszú távú nyelvfejlesztő hatásainak pontosabb megismeréséhez.

Bevezetés

A korai nyelvi fejlődés meghatározó szerepet játszik a későbbi tanulási folyamatok és az iskolai sikeresség alakulásában. „A nevelésben a három-hét éves kor sokkal fontosabb a következő éveknél. Amit ez a kor elront vagy elmulaszt, később helyrehozni nem lehet” (Kodály 1974: 94). Ez az időszak különösen meghatározó a gyermekek nyelvi és kommunikációs készségeinek a fejlődése szempontjából. A hazai neveléstudományi kutatások is hangsúlyozzák a kora gyermekkor kiemelt jelentőségét, mivel ebben az életkorban a gyermekek különösen fogékonyak a fejlődésre, és az iskolakezdéskori fejlettség jelentősen befolyásolja a későbbi tanulmányi sikerességet (Józsa 2022).

A szókincs gyarapodása kiemelten fontos ebben az életkorban, hiszen a gyermekek intenzív nyelvi fejlődésen mennek keresztül, amelyet a környezetből érkező nyelvi és kommunikációs ingerek jelentősen befolyásolnak (Hoff 2006). A magyar szakirodalom is hangsúlyozza a beszédészlelés és a szókincsfejlődés szoros kapcsolatát. Gósy (2005) szerint a pontos beszédészlelés alapvető feltétele az új szavak elsajátításának, míg ennek hiányosságai a szókincs fejlődésének az elmaradásához vezethetnek. A szerző kiemeli, hogy

a beszédhangok megfelelő megkülönböztetése hatéves korra elvárható, mivel ennek hiánya a későbbi nyelvi fejlődést, valamint az olvasás és az írás elsajátítását is kedvezőtlenül befolyásolhatja (Gósy 2005: 295).

A pedagógiai gyakorlatban ezért kiemelt jelentősége van azoknak a módszereknek és tevékenységeknek, amelyek játékos formában segítik elő a nyelvi készségek fejlődését. A magyar nevelési gyakorlatban a zenei nevelés hagyományosan fontos szerepet tölt be, különösen a Kodály-módszer hatására, amely a dalokon, ritmuson és mozgáson keresztül segíti a gyermekek komplex fejlődését (Kodály 1974). A zenei tevékenységek – különösen a dalok, a mondókák és a ritmusjátékok – fontos támogatói a nyelvi fejlődésnek.

A dalok és a mondókák alkalmazása különösen hatékony lehet ebben az időszakban, mivel az ismétlődő nyelvi szerkezetek, a ritmus és a dallam segítik az új szavak memorizálását és jelentésének az elsajátítását. A tanulmányok szerint a zene alkalmazása növeli a gyermekek motivációját és bevonódását a tanulási folyamatba, és ez elősegítheti a szókincs hatékonyabb fejlődését (Paquette–Rieg 2008). A hazai kutatások szintén rámutatnak arra, hogy a zenei tevékenységek és a nyelvi fejlődés között szoros kapcsolat figyelhető meg (Janurik et al. 2018).

Mindezek alapján a zene nem csupán művészeti tevékenységként értelmezhető, hanem olyan pedagógiai eszközként is, amely hatékonyan támogatja a gyermekek nyelvi fejlődését és szókincsbővülését. A jelen tanulmány célja annak a bemutatása, hogy a hazai és a nemzetközi empirikus kutatások milyen eredményeket tártak fel a zenei tevékenységek és a korai nyelvi fejlődés kapcsolatáról. Áttekinti a releváns kutatásokat, valamint rávilágít arra, hogy a zene milyen módon járulhat hozzá a gyermekek nyelvi fejlődésének a támogatásához a pedagógiai gyakorlatban. A tanulmány fő kérdése, hogy a hazai és a nemzetközi empirikus kutatások alapján hogyan támogatják a zenei tevékenységek az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődését.

Elméleti háttér

Zenei nevelés az óvodában

Az óvodai nevelés egyik meghatározó területe a gyermekek zenei fejlesztése, amely fontos szerepet játszik a kisgyermek személyiségének komplex alakulásában. Az olyan tevékenységek, mint az éneklés, a mondókázás, a ritmusjátékok, a zenehallgatás és a mozgásos játékok elősegítik a gyermekek érzelmi, értelmi és szociális fejlődését. A dallamok és ritmusok világa segíti az érzelmek kifejezését, fejleszti a kreativitást, valamint erősíti a közösségi élményeket az óvodai csoportban. A pedagógiai munka célja, hogy a gyermekek pozitív élményekhez jussanak, miközben fejlődnek hallási, ritmusérzékelési és éneklési készségeik (Forrai 1974). Ezek a célok az óvodai ének-zenei nevelés korszerű megközelítéseiben is változatlanul hangsúlyosak (Hegedűsné Tóth 2021).

A kisgyermekkor különösen érzékeny időszak a zenei képességek fejlődése szempontjából. A rendszeres énekes és ritmusos tevékenységek fejlesztik a hallást, a ritmusérzéklet, a memóriát és a figyelmet. A dalok és a mondókák világa emellett támogatja a beszédfejlődést és az anyanyelvi készségek kialakulását is, hiszen ritmusuk és dallamuk segíti a nyelvi struktúrák elsajátítását (Kokas 1992). A kutatások szerint a zenei tevékenységek kedvezően hatnak a beszédészlelés fejlődésére és más, a nyelvi fejlődés szempontjából meghatározó készségekre is (Janurik 2010; Janurik et al. 2018).

Az óvodai foglalkozások során fontos szerepet kapnak az énekes játékok és a mondókák. Ezek a tevékenységek nemcsak a zenei készségek fejlődését támogatják, hanem kedvezően hatnak a mozgáskoordináció, a figyelem és a társas kapcsolatok alakulására is. A közös éneklés és játék erősíti a közösségi élményt, valamint segíti a gyermekek érzelmi biztonságérzetének a kialakulását (Forrai 1974). Az *Óvodai nevelés országos alapprogramja* hangsúlyozza, hogy az ének, a zene, az énekes játék és a gyermektánc hozzájárul a gyermekek érzelmi

neveléséhez, közösségi élményeinek a gazdagításához és harmonikus személyiségfejlődéséhez [363/2012. (XII. 17.) kormányrendelet].

Az óvodai énektanítás egyik legfontosabb célja, hogy gondos és türelmes pedagógiai munkával biztosítsa a gyermekek zenei képességeinek a fejlődését. A tiszta éneklés képessége egyénenként eltérő időben jelenik meg, ezért az óvodapedagógus feladata, hogy a gyermekek egyéni sajátosságait figyelembe véve támogassa a fejlődésüket (Balogh–Czikó 2000).

Beszéd- és szókincsfejlődés

A nyelvi fejlődés összetett és dinamikus folyamat, amely a biológiai érési folyamatok és a környezeti hatások kölcsönhatásában valósul meg. A kisgyermekek nyelvelsajátítása már az élet első hónapjaiban megkezdődik, és a korai kommunikációs megnyilvánulások, mint a gőgicsélés és a gagyogás, fokozatosan vezetnek el az első szavak megjelenéséhez. A beszédfejlődés egyik meghatározó szakasza az úgynevezett szókincsrobbanás időszaka, amely leggyakrabban az 1,5–3 éves életkor között figyelhető meg. Ebben az időszakban a gyermekek kiemelkedően gyors ütemben sajátítanak el új szavakat, és aktív szókincsük jelentős mértékben bővül (Hoff 2006). A magyar szakirodalom szintén hangsúlyozza, hogy a korai nyelvi fejlődés alapvetően meghatározza a későbbi kommunikációs és tanulási folyamatokat, valamint kiemeli a beszédészlelés és a szókincsfejlődés szoros kapcsolatát (Gósy 2005).

A szókincsfejlődés elmaradása a beszéd- és nyelvfejlődési zavarok egyik korai indikátora lehet, ezért a korai felismerés és a célzott fejlesztő beavatkozások kiemelt jelentőségűek a kisgyermekkori nevelésben. A kutatások szerint az óvodáskorban a gyermekek szókincsze gyors ütemben növekszik, és jelentős egyéni különbségek figyelhetők meg a fejlődés tempójában (Neuberger 2008). Jordanidisz (2022) szerint a fonológiai tudatosság fejlesztése az óvodáskorban fontos szerepet játszik az iskolai beaválást megalapozó nyelvi készségek kialakulásában. Juhász (2025) összefoglaló elemzése alapján a fonológiai tudatosság és a beszédhangok feldolgozásának fejlettsége szorosan összefügg a gyermekek nyelvi fejlődésével, ezért e készségek korai támogatása kiemelt jelentőségű.

A gyermekek beszéd- és szókincsfejlődése több egymást követő fejlődési szakaszon keresztül valósul meg. A korai hangadásokat fokozatosan felváltják az első szavak, majd a kétszavas megnyilatkozások, később pedig az egyre összetettebb mondat szerkezetek. Az óvodáskorban megfigyelhető szókincsfejlődés és nyelvi fejlődés főbb jellemzőit az alábbi táblázat foglalja össze (1. táblázat).

1. táblázat
Az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődésének főbb jellemzői (Schnell 2016 alapján)

Életkor	A szókincs és a nyelvi fejlődés főbb jellemzői óvodáskorban
3 éves	A szókincs gyorsan bővül, megjelennek az egyszerű összetett mondatok, fejlődik a mondatalkotás.
4 éves	A gyermek egyre pontosabban használja a nyelvtani szerkezeteket, szókincsze változatosabbá válik.
5 éves	A szókincs jelentősen gazdagodik, fejlődik a történetmesélés és a beszédértés.
6 éves	A gyermek aktív szókincsze és nyelvhasználata közelít az iskolakezdéshez szükséges szinthez, összetettebb mondatokat alkot.

A zene mint fejlesztő közeg a nyelvi fejlődés támogatásában

A kisgyermekkori tanulás egyik sajátossága, hogy a gyermekek különösen fogékonyak a ritmikus, ismétlődő és érzelmileg gazdag ingerekre. A zenei tevékenységek, például az éneklés, a ritmusjátékok és a mozgással kísért dalok, egyszerre hatnak az érzékelési, a mozgásos és a kognitív folyamatokra, ezért hatékony fejlesztő közeget biztosítanak a korai nevelésben. A ritmus és a dallam támogatja a beszédhangok differenciálását, az új szavak elsajátítását, valamint a nyelvi mintázatok rögzülését. A nemzetközi kutatások szerint a zenei tevékenységek különösen a fonológiai tudatosság fejlődését segíthetik, amely az olvasástanulás egyik alapvető előfeltétele (Linnavalli et al. 2018).

A fonológiai tudatosság jelentőségét hazai kutatások is hangsúlyozzák. Juhász (2025) szerint e készség fejlettsége meghatározó az olvasás és az írás elsajátításában, fejlődése pedig már óvodáskorban eredményesen támogatható mondókákkal, ritmusos játékokkal és rímfelismerő feladatokkal. Jordanidisz (2010) rámutatott, hogy a fonológiai tudatosság fejlődése fokozatos folyamat: először a szótagok felismerése és kezelése jelenik meg, majd később alakulnak ki a fonémaszintű műveletek. Későbbi kutatásában Jordanidisz (2022) azt is igazolta, hogy a szótag- és a fonémaszintű készségek fejlettsége fontos előrejelzője az iskolai beválásnak.

A ritmus és a nyelvi készségek kapcsolatát Kertész, Földi és Honbolygó (2020) vizsgálata is alátámasztja: eredményeik szerint a jobb ritmikai teljesítmény magasabb fonológiai tudatossággal és kedvezőbb olvasási teljesítménnyel társult. A hazai zenei nevelésben alkalmazott énekes tevékenységek, például a Kodály-koncepcióhoz kapcsolódó dallambújtatás, szintén hozzájárulhatnak a nyelvi tudatosság fejlődéséhez. Hegedűsné Tóth (2021) szerint a dallambújtatás a belső hallás fejlesztésén keresztül támogatja azokat a mentális folyamatokat, amelyek a fonológiai feldolgozásban is szerepet játszanak.

Éneklés – daltanulás a szókincs bővítésére

Az éneklés kiemelt szerepet játszik a kisgyermekek nyelvi fejlődésében. A dalok szövege természetes módon gazdagítja a gyermekek szókincsét, miközben a dallam és a ritmus segíti az új szavak memorizálását. A rímek és az ismétlődések támogatják a fonológiai tudatosság fejlődését, amely az olvasás és az írás elsajátításának fontos előfeltétele (Bolduc–Lefebvre 2012). A nemzetközi kutatások szerint az énekes tevékenységek hozzájárulhatnak a gyermekek nyelvi készségeinek, szókincsének és fonológiai feldolgozásának a fejlődéséhez (Paquette–Rieg 2008; Linnavalli et al. 2018; Pino et al. 2023).

Az óvodai zenei nevelésben gyakran alkalmaznak olyan dalokat, amelyek a gyermekek közvetlen tapasztalataihoz kapcsolódnak. Ilyenek például az állatokról szóló dalok, amelyek új állatneveket, hangutánzó szavakat és cselekvéseket jelölő igéket ismertetnek meg a gyermekekkel. Ilyen például a „*Cin, cin, kiséger, adjál nekem vasfogat, én meg adok csontfogat*” kezdetű dal (Forrai 1974: 206). Hasonló szerepet tölt be a „*Háp, háp, háp, jönnek a kacsák...*” kezdetű dal is, amely különböző állatok nevét és hangjait ismerteti meg a gyermekekkel (Forrai 1974: 233).

A külső világ megismeréséhez kapcsolódó dalok – például az évszakokról és az időjárásról szóló énekek – szintén hozzájárulnak a szókincs gazdagodásához. Ilyen például az „*Esik az eső, hajlik a vessző...*” kezdetű dal (Forrai 1974: 224), valamint a „*Süss fel nap, fényes nap...*” kezdetű ének (Forrai 1974: 226), amelyek a természeti jelenségekkel és a mindennapi tapasztalatokkal kapcsolatos szókincset bővítik.

Ritmikus mondókázás

A mondókák szintén fontos szerepet töltenek be a nyelvi fejlődés támogatásában. A ritmikus szövegek fejlesztik az artikulációt, a beszédritmus érzékelését, valamint a hangsúly és a tempó felismerését. Ezek a készségek a későbbi olvasástanulás szempontjából is alapvető jelentőségűek. A kutatások szerint a ritmusérzék

és a fonológiai tudatosság között szoros kapcsolat áll fenn, amely jelentős szerepet játszik az olvasás elsajátításában (Bolduc–Lefebvre 2012; Kertész et al. 2020). Az óvodai gyakorlatban gyakran alkalmazott mondóka például a „*Hinta, palinta, régi Duna hídjá...*” (Forrai 1974: 136). További példa az „*Engyem bengyem, tengertánc...*” kezdetű mondóka (Forrai 1974: 241), amely a ritmus és a rím segítségével segíti az új szavak rögzülését.

Zenei játékok és mozgás

A mozgásos zenei játékok komplex módon kapcsolják össze a nyelvet, a zenét és a cselekvést. Az ilyen tevékenységek során a gyermekek egyszerre hallják, mondják és mozgással is kísérik a szöveget, ez elősegíti az új szavak mélyebb megértését és tartósabb rögzülését. A közös játék során emellett gazdag nyelvi interakciók alakulnak ki a gyermekek között. Janurik (2010) kutatása szerint a rendszeres zenei tevékenységek kedvezően hatnak többek között a figyelemre, az emlékezetre és más, a tanulás szempontjából fontos képességekre. A zenei hallás fejlesztése emellett a beszédészlelés fejlődését is támogatja (Janurik et al. 2018). Az újabb kutatások arra is rámutatnak, hogy a korai zenei készségek és a későbbi kommunikációs képességek között összefüggés figyelhető meg (De Hoyos et al. 2025).

Az óvodai zenei játékok közül gyakran alkalmazzák például a „*Lipem lopom a szőlőt...*” kezdetű játékdalt (Forrai 1974: 198), amely mozgással kísért dramatikus játék formájában jelenik meg. Hasonló módon segíti a nyelvi fejlődést a „*Gyertek haza, ludaim! Nem megyünk. Miért? Félnünk...*” kezdetű párbeszédű játék (Forrai 1974: 137), amely kérdés-válasz formájával ösztönzi a gyermekeket a beszédre.

Az éneklés, a mondókázás és a zenei játékok élményszerűen és természetes módon járulnak hozzá a gyermekek szókincsének a bővüléséhez. A zene, a ritmus és a mozgás együttes hatása elősegíti az új szavak megértését, gyakorlását és tartós rögzülését.

Nemzetközi empirikus kutatások

A téma fontosságát bizonyítja, hogy több országban is vizsgálták a zenei tevékenységek nyelvi fejlődésre gyakorolt hatását. Galicia Moyeda, Contreras Gómez és Peña Flores (2006) kutatásukban azt elemezték, hogy a strukturált zenei programok miként befolyásolják a kisgyermekek szókincsfejlődését. Eredményeik szerint a zenei fejlesztésben részesülő gyermekek szókincsé nagyobb mértékben bővült, mint a hagyományos zenei foglalkozásokon vagy zenei programban részt nem vevő társaiké, ez a strukturált zenei tevékenységek nyelvfejlesztő szerepét támasztja alá. A beszédfejlődés támogatásában a zeneterápia szerepét vizsgálta Groß, Linden és Ostermann (2010). A zeneterápiában részt vevő, beszédfejlődési megkésettiséggel küzdő gyermekeknél javulás mutatkozott a fonológiai feldolgozás és a beszédértés területén, ez a módszer kedvező hatására utal. Josée Bolduc és Pascale Lefebvre (2012) a rímelő mondókák és a zenei játékok hatását elemezték. Vizsgálatuk alapján ezek a tevékenységek jelentősen hozzájárulhatnak a fonológiai tudatosság fejlődéséhez, amely a későbbi olvasástanulás egyik fontos előfeltétele. Stephanie Pitts (2016) a „Soundplay” program keretében a zenei műhelyfoglalkozások nyelvi hatásait vizsgálta. Ezek során a gyermekek kommunikációjában, szókincsében és aktivitásában egyaránt kedvező változások mutatkoztak. Linnavalli és munkatársainak (2018) a kutatása arra a kérdésre kereste a választ, hogy a rendszeres zenei foglalkozások milyen hatással vannak az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődésére. Eredményeik szerint a zenei programban részt vevő gyermekek különösen a fonémafeldolgozás és a szókincs területén mutattak fejlődést.

A zenei alapú nyelvfejlesztő programok gyakorlati alkalmazhatóságát vizsgálta Sim és Lee Ai Cheng (2023). Tapasztalataik szerint a program a zenei végzettséggel nem rendelkező óvodapedagógusok számára is megvalósítható, és hatékonyan támogathatja a nyelvi fejlődést. A legújabb nemzetközi szakirodalom szintén alátámasztja a zene és a nyelvi fejlődés kapcsolatát. Pino és munkatársai (2023) áttekintő tanulmányukban arra

a következtetésre jutottak, hogy a zenei képességek, különösen a ritmus és a dallam feldolgozása összefüggést mutatnak a nyelvelsajátítással, a fonológiai tudatossággal, a nyelvtani fejlődéssel és a beszédmegértéssel. De Hoyos és munkatársai (2025) nagymintás longitudinális vizsgálata szerint az óvodáskori zenei képességek, különösen a ritmikai készségek, szignifikáns kapcsolatban állnak a későbbi beszéd- és nyelvi készségekkel. Eredményeik arra utalnak, hogy a korai zenei tapasztalatok hozzájárulhatnak a kommunikációs képességek fejlődéséhez, amelynek hátterében részben közös kognitív és idegrendszeri mechanizmusok állhatnak.

Hazai kutatások

Janurik Márta (2010) kilenc hónapos fejlesztőkísérletében azt vizsgálta, hogy a rendszeres éneklés és dalos játékok milyen hatással vannak az óvodások fejlődésére. Eredményei szerint a zenei képességek mellett a beszédhanghallás, a relációszókincs és több, az iskolai bevalást megalapozó készség fejlődése is kedvezően alakult. Ritzl Nikolett (2022) kutatása szintén a zenei nevelés transzferhatását vizsgálta. Tanulmányában a zenei és a hagyományos többségi óvodába járó 4-5 éves gyermekek iskolába lépéshez szükséges alapkészségeit hasonlította össze. A kvantitatív kutatás során standardizált diagnosztikus mérési módszert használt. A mintában egy Kodály-koncepciót alkalmazó zenei óvodai csoport (18 fő) és egy hagyományos óvodai csoport (17 fő) szerepelt. A méréshez a DIFER-tesztet használták. A végeredmények szerint a zenei óvodába járó gyermekek esetében az írásmozgás-koordináció, a beszédhanghallás és az elemi számolási készségek jelentősen magasabb szintet mutattak, mint a hagyományos óvodába járó gyermekeknél.

A zenei nevelés és a beszédfejlődés kapcsolatát hangsúlyozza a Ványi Ágnes, Sándor Katalin és Szűcs Andrea Mária (2014) által ismertetett *Mesezene* módszer is. A program a mesehallgatást zenei elemekkel kapcsolja össze, és célja a nyelvi készségek fejlesztése. A szerzők szerint a módszer hozzájárulhat a szókincs bővüléséhez, a hangdifferenciálás fejlődéséhez, valamint a szövegértés és a memória erősödéséhez. A módszer hatását Egresi Vivien és Jankó Judit (2019) vizsgálták 5-6 éves gyermekek körében. Kutatásukban egy teljes tanéven át működő kísérleti csoport eredményeit hasonlították össze egy kontrollcsoportéval. A fonológiai tudatosság mérésének eredményei azt mutatták, hogy a programban részt vevő gyermekek bizonyos területeken kedvezőbb fejlődést értek el, mint a kontrollcsoport tagjai.

Majorosi Virág és Nagyné Árgány Bernadett (2024) ismertetik a *Látható hangok* programot, amelyet Antal-Lundström Ilona dolgozott ki a kommunikációs kompetencia fejlesztésének a támogatására. A program játékokra, gyermekdalokra, hangképekre és a gyermekek aktív részvételére épül, miközben az írás-olvasás elsajátításához szükséges részképességek, valamint a beszédhanghallás fejlődését is támogatja. A szerzők a program elemeit az óvodai „Ének-zene, énekes játék, gyermektánc” tevékenységformába integrálták egy 3–6 éves gyermekekkel végzett kvalitatív vizsgálat során. Tapasztalataik szerint a program eredményesen beépíthető az óvodai zenei nevelésbe, ugyanakkor alkalmazása tudatos pedagógiai tervezést igényel. Különösen a kommunikációs készségek, a beszédhanghallás és az iskolai bevalást támogató részképességek fejlesztésében lehet jelentős szerepe. A *Látható hangok* program és a *Mesezene* módszer közös jellemzője, hogy a zenei tevékenységeket tudatosan kapcsolják össze a nyelvi fejlődés támogatásával, ugyanakkor eltérő módszertani eszközökkel közelítik meg ezt a célt.

A hazai és a nemzetközi kutatások összehasonlító elemzése

A bemutatott nemzetközi és hazai kutatások egyaránt alátámasztják, hogy a zenei tevékenységek pozitívan befolyásolhatják a gyermekek nyelvi fejlődését. Az eredmények szerint a zene hozzájárulhat a szókincs bővüléséhez, a fonológiai tudatosság fejlődéséhez, a beszédhanghallás javulásához, valamint az olvasás- és az írástanulást megalapozó készségek fejlődéséhez.

A nemzetközi kutatások elsősorban a szókincsfejlődés, a fonológiai tudatosság, a fonémafeldolgozás és a kommunikációs készségek alakulását vizsgálták (Galicia Moyeda et al. 2006; Bolduc–Lefebvre 2012; Pitts 2016; Linnavalli et al. 2018). Az újabb kutatások és áttekintő tanulmányok szerint a ritmus- és dallamfeldolgozás szoros kapcsolatban áll a nyelvelsajátítással, a beszédmegértéssel és a későbbi kommunikációs készségek fejlődésével (Pino et al. 2023; De Hoyos et al. 2025).

A hazai kutatások hasonló eredményekre jutottak, ugyanakkor hangsúlyosabban kapcsolódnak az óvodai nevelés gyakorlatához és a Kodály-koncepció szemléletéhez. A vizsgálatok szerint a rendszeres éneklés és a zenei tevékenységek kedvezően hatnak a beszédhanghallásra, a relációs szókincsre, a fonológiai tudatosságra és más, az iskolai bevényt megalapozó készségekre (Janurik 2010; Egresi–Jankó 2019; Ritzl 2022). A hazai fejlesztőprogramok közös jellemzője, hogy tudatosan kapcsolják össze a zenei nevelést az anyanyelvi és kommunikációs fejlesztéssel (Majorosi–Nagyné Árgány 2024).

Összességében megállapítható, hogy a zenei nevelés nyelvfejlesztő hatása nemzetközi és hazai szinten egyaránt igazolható. Bár a vizsgálatok eltérő nyelvi készségekre helyezik a hangsúlyt, eredményeik egyaránt azt jelzik, hogy a ritmusra, a dallamra és az ismétlődésre épülő zenei tevékenységek hatékonyan támogatják a gyermekek nyelvi fejlődését.

Összegzés

A tanulmány célja annak bemutatása volt, hogy a zenei tevékenységek milyen szerepet tölthetnek be az óvodáskorú gyermekek nyelvi fejlődésének a támogatásában a hazai és a nemzetközi empirikus kutatások tükrében. A szakirodalmi áttekintés rámutatott, hogy a kisgyermekkor kiemelten fontos időszak a nyelvi és a zenei képességek fejlődése szempontjából, ezért az ekkor szerzett tapasztalatok hosszú távon is befolyásolhatják a későbbi tanulási folyamatokat.

A bemutatott kutatások alapján a zenei tevékenységek, különösen az éneklés, a mondókázás, a ritmusjátékok és a mozgással kísért dalos tevékenységek, kedvezően hatnak a szókincs fejlődésére, a fonológiai tudatosságra és a beszédészlelésre. A ritmus, a dallam és az ismétlődő nyelvi mintázatok támogatják az új szavak elsajátítását, a beszédhangok differenciálását és a nyelvi struktúrák feldolgozását. A hazai és a nemzetközi kutatások egyaránt alátámasztják, hogy a rendszeres zenei tevékenységek pozitívan befolyásolhatják a kommunikációs készségek és az iskolai tanuláshoz szükséges alapkészségek fejlődését. Pedagógiai szempontból mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy az óvodai nevelésben kiemelt szerepet érdemes biztosítani az éneklésnek, a mondókáknak és a ritmikus játékoknak. Ezek a tevékenységek élményszerű formában támogatják a gyermekek nyelvi fejlődését, miközben erősítik motivációjukat és aktív részvételüket a tanulási folyamatban.

A rendelkezésre álló eredmények alapján a zenei nevelés ígéretes lehetőséget kínál az óvodáskori nyelvi fejlődés támogatására, ugyanakkor további hazai empirikus kutatások szükségesek a hatásmechanizmusok pontosabb feltárásához. Különösen fontosak lennének olyan longitudinális vizsgálatok, amelyek a zenei tevékenységek hosszú távú hatását elemzik a nyelvi fejlődés különböző területein.

Irodalom

- Balogh Mária – Czíkó Gabriella 2000. *Az óvodai zenei nevelés módszertana II. rész*. Losonc. <https://adoc.pub/az-ovodai-zenei-nevelés-módszertana8a44526ffa091e0c44df0d2963b79e3712724.html> (2026. március 10.)
- Bolduc, Josée – Lefebvre, Pascale 2012. Using nursery rhymes to foster phonological and musical processing skills in kindergarteners. *Creative Education* 3(4): 495–502. <https://doi.org/10.4236/ce.2012.34075>

- De Hoyos, Laura – Verhoef, Elma – Okbay, Aysu – Vermeulen, Jeroen R. – Figaroa, Carolina – Lense, Miriam – Fisher, Simon E. – Gordon, Reyna L. – St Pourcain, Beate 2025. Preschool musicality is associated with school-age communication abilities through genes related to rhythmicity. *npj Science of Learning* 10: 39. <https://doi.org/10.1038/s41539-025-00329-y>
- Egresi Vivien – Jankó Judit 2019. Study of the impact of “Mesezene” method in the light of phonological awareness. *Képzés és Gyakorlat / Training & Practice: Journal of Educational Sciences* 17(2): 177–188. <https://doi.org/10.17165/TP.2019.2.14>
- Forrai Katalin 1974. *Ének az óvodában*. Zeneműkiadó. Budapest.
- Galicía Moyeda, Iris Xóchitl – Contreras Gómez, Ivonne – Peña Flores, María Teresa 2006. Implementing a musical program to promote preschool children’s vocabulary development. *Early Childhood Research & Practice* 8(1). <https://ecrp.illinois.edu/v8n1/galicia.html> (2026. március 10.)
- Gósy Mária 2005. *Pszicholingvisztika*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Groß, Wilfried – Linden, Uta – Ostermann, Thomas 2010. Effects of music therapy in the treatment of children with delayed speech development – results of a pilot study. *BMC Complementary and Alternative Medicine* 10: 39. <https://doi.org/10.1186/1472-6882-10-39>
- Hegedűsné Tóth Zsuzsanna 2021. Az óvodai ének-zenei nevelés módszertanának alakulása – Forrai Katalin módszertani könyveinek elemző bemutatása. *Gyermeknevelés* 9(3): 93–117. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.3.93.117>
- Hoff, Erika 2006. How social contexts support and shape language development. *Developmental Review* 26(1): 55–88. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2005.11.002>
- Janurik Márta 2010. *A zenei hallási képességek fejlődése és összefüggése néhány alapképességgel 4–8 éves kor között*. Doktori értekezés. Szegedi Tudományegyetem. <https://doktori.bibl.u-szeged.hu/602/> (2026. március 10.)
- Janurik Márta – Antal-Lundström Ilona – Józsa Krisztián 2018. A zenei hallás korai fejlesztésének szerepe a beszédészlelés fejlődésében: Egy zenei fejlesztőprogram tanulságai. *Gyermeknevelés* 6(2): 64–79. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2018.2.64.79>
- Jordanidisz Ágnes 2010. A gyermekek fonológiai tudatosságának fejlődése 4–6 éves korban. In: Váradi Tamás (szerk.) *IV. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia*. MTA Nyelvtudományi Intézet. Budapest. 46–59. <https://archive.nyttud.hu/alknyelvdok10/proceedings10.pdf> (2026. március 10.)
- Jordanidisz Ágnes 2022. A fonológiai tudatosság szerepe az iskolakészültségben – Óvodáskorban alkalmazható dalos, játékos feladatok az olvasás és írás elsajátításának előkészítéséhez. *Gyermeknevelés* 10(1): 161–167. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.1.161.167>
- Józsa Krisztián 2022. Óriáslépések a pedagógiában: az óvodás és kisiskolás gyermekek fejlesztése. *Iskolakultúra* 32(11): 55–68. <https://doi.org/10.14232/iskkult.2022.11.55>
- Juhász Viktória 2025. Az óvodás korosztály számára készült hazai fonológiai tudatosságos tesztek feladattípusai, azok mérési eredményeinek metaanalízise, a fonológiai tudatosság kialakítása. *Anyanyelvi Kultúráközvetítés* 8(1): 4–23. <https://doi.org/10.33569/akk.6818>
- Kertész Csaba – F. Földi Rita – Honbolygó Ferenc 2020. A ritmikai szinkronizáció kapcsolata a fonológiai tudatossággal és az olvasással iskolakezdő gyerekeknél. *Magyar Pszichológiai Szemle* 75(3): 455–476. <https://doi.org/10.1556/0016.2020.00026>
- Kodály Zoltán 1974. Zene az óvodában. In: *Visszatekintés I.* Zeneműkiadó. Budapest. 92–96.
- Kokas Klára 1992. *A zene felemeli kezeimet*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Linnavalli, Tea – Putkinen, Vesa – Lipsanen, Jari – Huotilainen, Minna – Tervaniemi, Mari 2018. Music playschool enhances children’s linguistic skills. *Scientific Reports* 8: 8767. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-27126-5>

- Majorosi Virág – Nagyné Árgány Bernadett 2024. A „Látható hangok” program integrálása az „Ének-zene, énekes játék, gyermektánc” tevékenységformába. *Parlando* (4). https://parlando.hu/2024/2024-4/Majorosi_Virag.pdf (2026. március 10.)
- Neuberger Tilda 2008. A szókincs fejlődése óvodáskorban. *Anyanyelv-pedagógia* 1(3–4): 1–13. <https://doi.org/10.21030/anyp.2008.3.4.1>
- Óvodai nevelés országos alapprogramja 2012. 363/2012. (XII. 17.) kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. <https://njt.jog.gov.hu/jogszabaly/2012-363-20-22> (2026. március 10.)
- Paquette, Kelli R. – Rieg, Sue A. 2008. Using music to support the literacy development of young English language learners. *Early Childhood Education Journal* 36(3): 227–232. <https://doi.org/10.1007/s10643-008-0277-9>
- Pino, Maria C. – Giancola, Maria – D’Amico, Sebastiano 2023. The association between music and language in children: A state-of-the-art review. *Children* 10(5): 801. <https://doi.org/10.3390/children10050801>
- Pitts, Stephanie E. 2016. Music, language and learning: Investigating the impact of a music workshop project in four English early years settings. *International Journal of Education & the Arts* 17(20). <http://www.ijea.org/v17n20/> (2026. március 10.)
- Ritzl Nikolett 2022. *A zene transzferhatása, avagy különbségek a zenei és hagyományos többségi óvodába járó 4–5 éves gyermekek iskolába lépéséhez szükséges alapkészségei között.* Szakdolgozat. Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar.
- Schnell Zsuzsanna 2016. *Az elme nyelve: Társalgás és nyelvfejlődés.* Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Sim, Tiong – Lee Ai Cheng, Jacqueline 2023. Music-based language programme for preschool teachers’ training and lesson delivery: A pilot trial. *Journal of Cognitive Sciences and Human Development* 9(2): 37–62. <https://doi.org/10.33736/jcshd.5876.2023>
- Ványi Ágnes – Sándor Katalin – Szűcs Andrea Mária 2014. Óvodai mesezene program: Hangulatmesék, avagy az olvasás előkészítésének élménypedagógiai megközelítése. *Fejlesztő Pedagógia* 25(2): 48–64.

Judit Mészáros

The role of musical activities in preschool children’s language development: A review of Hungarian and international empirical research

This paper examines the role of musical activities in supporting the language development of preschool children based on findings from Hungarian and international empirical research. Early language development plays a crucial role in later learning processes and academic success; therefore, it is important to identify pedagogical methods that effectively support the development of children’s linguistic skills. The review presents the main characteristics of music education in preschool settings as well as key features of speech and vocabulary development. It highlights how singing, nursery rhymes, rhythm games, and movement-based musical activities can contribute to vocabulary acquisition, the development of phonological awareness, the improvement of speech perception, and the consolidation of linguistic structures. The analysis draws on Hungarian and international empirical studies investigating the relationship between music and language development. The reviewed research indicates that musical experiences may positively influence vocabulary growth, the development of communication skills, and the language skills providing a basis for reading and writing acquisition. International studies primarily emphasize the development of phonological awareness, phoneme processing, and communication skills, while Hungarian research highlights improvements in speech-sound perception, relational vocabulary, and school-readiness skills. The findings suggest that musical activities based on rhythm, melody, and repetition provide an effective developmental context for preschool children. The review underlines the importance of the conscious and systematic

integration of musical experiences into preschool education. Music education can be regarded as not only an artistic activity but also an effective pedagogical tool for supporting language development. At the same time, the findings point to the need for further Hungarian empirical and longitudinal research in order to gain a more comprehensive understanding of the long-term effects of musical activities on different domains of language development.

Kulcsszók: neveléstudomány, zenei nevelés, óvodáskor, nyelvi fejlődés, fonológiai tudatosság

Keywords: educational sciences, music education, preschool children, language development, phonological awareness

Szerzői nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról

A cikk elkészítéséhez a következő célokra használtam MI-eszközt: a szakirodalom-keresési folyamat támogatására, a témához kapcsolódó keresési kulcsszók és keresési szempontok meghatározására, valamint ChatGPT-t a szakirodalmi keresés megtervezésére. A cikkben hivatkozott és felhasznált szakirodalmi forrásokat a Google Scholar, a Springer, az ERIC és a ResearchGate felületein kerestem, és ezek relevanciáját, valamint felhasználhatóságát személyesen ellenőriztem. A cikkben leírt kutatáshoz nem használtam MI-eszközt.

Az írás szerzőjéről

Mészáros Judit

Pécsi Tudományegyetem, Pécs, Magyarország

meszaros.judit[kukac]edu.pte.hu

<https://orcid.org/0009-0003-1965-3423>

Copyright © 2026 Judit Mészáros

This is an open-access article. This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).